

Margareta Bašaragin
Ženske studije i istraživanja
Novi Sad, Srbija

UDK 811.163.41'42:32
654.172(497.11)

Svenka Savić
Univerzitet u Novom Sadu,
Filozofski Fakultet,
Novi Sad, Srbija

FUNKCIJE DISKURSNE STRATEGIJE 'GOVORENJE UGLAS' U TV DUELU POLITIČARA U SRBIJI

APSTRAKT: Konverzaciona strategija 'preklapanje' ili 'govorenje uglas' (eng. *overlap*) negativno je okarakterisana u bon-ton kodeksu diplomata i političkih poslenika, kao i u spontanom svakodnevnom razgovoru (Savić, 1993; Bašaragin, 2016, 2017), pozivajući se na pravilo 'dok jedan govori drugi slušaju'. Ova razgovorna strategija dobro je opisana u analizi diskursa u različitim kulturama i u različitim razgovornim situacijama (Hummel, 1992, Trömel-Plötz, 1991, Zumbühl, 1992), uz izostanak analiza u javnom TV političkom duelu kod nas. Cilj ovog rada je da analiziramo nameru političara za obilato korišćenje govorenja uglas u TV duelu u Srbiji danas (na srpskom jeziku) i predložimo mere za promenu postojećeg stanja. Empirijski materijal čine transkripti četiri TV duela emitovanih krajem 2018. i početkom 2019. godine („360 stepeni“ na N1, „Da možda ne“ na RTS-u i dve emisije „Insajder debata“). Vode duele voditelj (1) i voditeljka (2) uz učešće (dva/e odn. tri) političara/ke iz različitih političkih pozicija – vlasti i opozicije - koji/e na istu stvar gledaju različito. Rezultati pokazuju da se ovaj vid razgovorne strategije političara počeo redovno koristiti kao vid omalovažavanja i onemogućavanja sagovornika/ce da iskaže svoje stavove, što se naročito odražava u drugačijem ophođenju kada je u pitanju ženska osoba. Ovo ne pruža dobru sliku o političkoj kulturi, kulturi dijaloga uopšte, posebno kulturi roda, za koji se zalažu kako novinarska udruženja, važeći zakoni, tako i ti isti političari koji analiziranu pojava koriste, istovremeno je i osuđuju. Otuda je veliki jaz između proklamovanog jezičkog kodeksa i neposredne prakse u javnom i političkom diskursu političara danas u Srbiji.

Ključne reči: politički diskurs, preklapanja, razgovorni status, rod, TV duel

1. UVOD

Postoji bogata literatura o različitim oblicima pisanog medijskog diskursa povezan sa politikom u kojoj su dobro opisani odnosi moći između pozicije i opozicije (up. Gruhonjić, 2007, 2014). Dosta je podataka o različitim oblicima govora mržnje u različitim medijima (up. YUCOM, 2008; Ivanovic, Randelović, Totić, 2019; Nikolić, 2018).

Konstatujemo nedovoljan broj analiza razgovora političara u medijima kod nas, za razliku od literature u svetu (Hummel, 1992, Trömel-Plötz, 1991, Zumbühl, 1992).

Način na koji se govornici organizuju u nameri da postignu određeni cilj zovemo konverzaciona strategija (Savić, 1993: 158): ponavljanje sopstvenog ili tuđeg iskaza, dodavanje, ispravljanje i samoispravljanje, preklapanje (ili govorenje uglas: eng. *overlap*) sa drugom osobom. Govorenje uglas negativno je okarakterisana strategija u bon-ton kodeksu diplomata i političkih poslenika, kao i u spontanom svakodnevnom razgovoru (Savić, 1993; Bašaragin, 2016, 2017), pozivajući se na pravilo ‘dok jedan govori, drugi slušaju’. Ova razgovorna strategija dobro je opisana u analizi diskursa u različitim kulturama i u različitim razgovornim situacijama. Do sada su ustanovljene nekolike njene funkcije u javnom diskursu kod nas (Savić, 2004, 2006; Bašaragin, 2017), uz izostanak analiza u javnom TV političkom duelu (Hummel, 1992, Trömel-Plötz, 1991, Zumbühl, 1992) čije osobine – viši politički status nezavisno od roda – osigurava viši konverzacioni status, a razlike u distribuciji preklapanja odražavaju rodne odnose moći između muškaraca i žena (West, 1979, West & Zimmerman, 1975, 1985).

Detaljno su opisane funkcije različitih razgovornih strategija u okviru teorije jezičke delatnosti (Grajs, 1987, Serl, 1992), ali ne i govorenja uglas u TV duelu političara. Grajsove konverzacione maksime (Grice, 1987: 58, Savić, 1993: 79)¹ i teorija učtivosti (Brown & Levinson, 1987)²

¹ Načelo kooperacije pretpostavlja saradnju sagovornika/ca: „neka vaš doprinos razgovoru bude onakav kakav se traži, u momentu kada se traži prema očekivanoj svrsi i pravcu razgovora u kojem učestvujete“ (Grice, 1987: 58, prema Savić, 1993: 79).

pokazuju da govorenje uglas nije pristojno (otuda i bon-ton pravilo: sačekaj svoj red govorenja).

Tom pravilu učimo decu od predškolskog uzrasta, pa u osnovnoj školi (Bašaragin, 2016, 2017), do kodeksa u diplomatiji u kojoj je to strogo zabranjeno. Zašto onda osobe u političkom i javnom životu u Srbiji koriste govorenje uglas? Svakako ne da sebe žele prikazati nepristojnim.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Analiziramo nameru političara za obilato korišćenje govorenja uglas u *TV duelu* u Srbiji danas (na srpskom jeziku) s ciljem da ustanovimo njegovu nameru i predložimo mere za promenu postojećeg stanja.

3. METOD ISTRAŽIVANJA

Politički TV duel određujemo kao razgovorni događaj kojem je cilj sučeljavanje različitih mišljenja (najčešće o istoj stvari), uz uvažavanje sagovornika/ca, koji se ostvaruje u određenom vremenu trajanja u televizijskom mediju među (pozvanim) učesnicima: uz osobu koja vodi duel (voditelj/ka) i gosti/gošće. Publika ima ulogu posmatrača i ne učestvuje aktivno u događaju. Razgovora se pred kamerama (uživo) publike radi pred TV ekranima. Voditelj/ka ima najveću moć u ovom događaju – određuje red govorenja – daje i oduzima reč gostima (po dogovorenom redosledu i minutaži govorenja i, naravno, na dogovorenu aktuelnu političku temu).

Empirijski materijal čine transkripti četiri TV duela emitovanih krajem 2018. i početkom 2019. godine na TV stanicama u Srbiji³.

² Teorija učtivosti (Brown i Levinson, 1987) poručuje da treba izbeći, ublažiti ili minimalizovati ugrožavanje lica sagovornika (eng. *face-threatening behaviour*): čin ugrožavanja lica (eng. *face-threatening act* – FTA) što je češće moguće zameniti činom uvažavanja lica (eng. *face-saving act* – FSA). To se ostvaruje strategijama direktnosti i indirektnosti. Uz to, razlikujemo integrativnu i individualističku učtivost (*positive and negative politeness*) koja predstavlja stalni sukob – biti deo zajednice nasuprot očuvanju svoje individualnosti i privatnosti (termini prema Prčić, 2010).

³ 1. *Televizija NI*, emisija „360 stepeni“ 7. 3. 2019, voditelj Branislav Šovljanski, gosti Čedomir Jovanović i Vuk Jeremić; trajanje 50.57 min. 2. *RTS*, emisija „Da

Ukupno trajanje analiziranog materijala iznosi 3h 38min. i 5sek. Transkribovale smo govor u pisani tekst koristeći znake za transkripciju „Novosadskog korpusa razgovornog jezika“ (Savić 1993, u Prilogu).

Jedinicu analize čine razmene i pojedinačni govoreni prilozi sagovornika/ca tokom političkog TV duela.

U analizi koristimo klasifikaciju simultanog tj. istovremenog govora Zimmermana i Vest u: 1. *preklapanja*, kada sagovornik/ca započinje svoj red govorenja neposredno pre završetka reda trenutnog/e govornice/ka, i 2. *prekidanja*, kada govornik/ca preuzme red govorenja od trenutnog/e govornika/ce (Zimmerman, West, 1975: 114). (Neverbalno ponašanje (prevrtanje očima, hvatanje za glavu, upiranje prstom i sl.) takođe je diskriminatorno, ali o tome neće biti ovde reči).

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultate istraživanja prikazujemo u dve celine: 1. količini govorenog materijala sagovornika/ca tokom trajanja emisije, uključujući tu govorenja uglas i prekidanja; 2. načinima na koje se govorenje uglas i prekidanje koriste za postizanje određene namere govornika/ca.

4.1 Kvantitativni rezultati

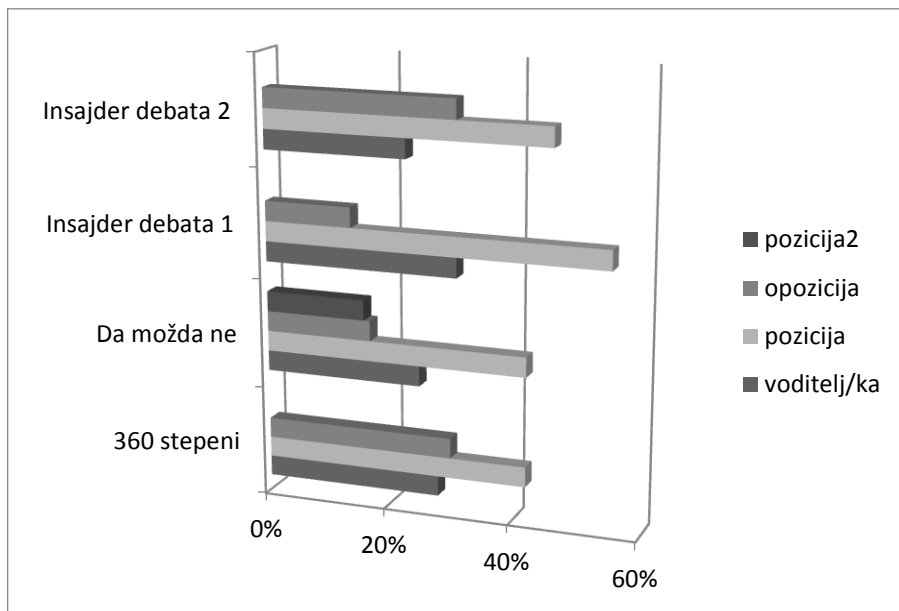
U analizi količine govorenja merile smo:

1. količinu govorenja pojedinačnih gostiju s obzirom na pripadnost političkoj stranci;

možda ne“ 31. 1. 2019, voditeljka i autorka Olivera Kovačević, gosti: profesorka dr Sanda Rašković Ivić (narodna poslanica u Skupštini Srbije, potpredsednica Narodne stranke), profesor dr Aleksandar Martinović (član predsedništva SNS i predsednik poslaničke grupe SNS u Skupštini Srbije), Neđo Jovanović (zamenik predsednika poslaničke grupe SPS u Skupštini Srbije); trajanje 56.33 min.; podnaslov „Institucije u Srbiji – autoritet moći“. 3. *NI*, „Insajder debata 1“ 19. 12. 2018, voditeljka Senka Vlatković Odavić, članica Odbora za Kosovo mr Gordana Čomić, direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Marko Đurić; trajanje 57.01 min., tema Kosovo. 4. *NI*, „Insajder debata 2“ , 12. 6. 2018, voditeljka novinarka Insajdera Senka Vlatković Odavić, gosti dr Aleksandra Jerkov (narodna poslanica DS), ministar prosvete Mladen Šarčević; trajanje 53.34 min, tema obrazovanje. (Internet stranice emisija navodimo u literaturi.).

2. ko koga koliko puta prekida.

Grafikon 1 prikazuje broj samostalnih govorenih priloga pojedinačnih govornika/ca u emisijama.

Grafikon 1: Broj samostalnih govorenih priloga u procentima

Jasno je da u svakoj emisiji dominira govorenje onih koji su predstavnici političke pozicije na vlasti. U emisiji „360 stepeni“ Jovanoviću (kao simpatizeru pozicije) pripada 42% ukupnog govorenja, Jeremiću 30%, a voditelju 28%. U emisiji „Da možda ne“ postoje dva predstavnika pozicije, Martinović (sa 42%) i N. Jovanović (sa 16%), pa čak 58% ukupnog govorenja pripada njima, dok Sanda Rašković Ivić kao opozicionarka govori svega 17%; voditeljka se izborila za 25%. U emisiji „Insajder debata 1“ pozicija dominira u više od polovine govorenog materijala: Đurić govori 55%, Gordana Čomić svega 14 %, a voditelj 31%. U emisiji „Insajder debata 2“ opet preovladava govorenje pozicije: Šarčević govori 46%, Jerkov 31%, dok voditeljka tu najmanje govori u odnosu na ostale emisije, svega 23% od ukupne količine govorenja.

U Tabeli 1 prikazan je broj prekidanja i preklapanja između sagovornika/ca u analiziranim emisijama.

Emisija	V→		P→		O→		V+P	V+O	P+O	V+P+O	sum.
	P	O	V	O	V	P					
360 stepeni	35	7	45	90	5	21	0	0	9	12	224
Da možda ne	58+21	18	8+6	17+1	9	19+5	22+4	6	38+7	97	336
Insajder debata 1	80	10	17	8	6	7	10	3	7	20	168
Insajder debata 2	38	11	29	41	3	20	10	9	21	24	206

V=voditelj/ka, P=pozicija, O=opozicija, +=govorenje uglas/preklapanje, →=prekidanje

Tabela 1: Broj prekidanja i preklapanja između sagovornika/ca u emisijama

Ponavljamo, Tabela 1 nam predočava da predstavnici stranke na vlasti (M. Đurić, prof. dr Martinović, M. Šarčević, Č. Jovanović) najduže govore uglas sa gostima koji su iz opozicionih partija – i kada su u pitanju muškarci i kada su u pitanju žene. Ovde govorenje uglas znači 'ne dam ti da govoriš'. Političari koji su odnegovani u diplomatiji (Rašković Ivić, Jeremić, Jerkov, Čomić), shodno diplomatskom razgovornom kodeksu, začute u 'nepristojnom' ponašanju sagovornika. Tako je ostvaren osnovni cilj političara iz stranke na vlasti da učutka sagovornika iz opozicije. Voditelj/ke se uglavnom ne snalaze u ovakvoj situaciji, iako više opominju političare iz stranaka na vlasti nego iz stranaka u opoziciji.

4.2 Funkcije govorenja uglas i prekidanja

Osim podataka koliko prekidanja i govorenja uglas u analiziranom materijalu ima i ko koga prekida interesovalo nas je i *kako* se ova razgovorna strategija koristi u datom kontekstu. U tome smo posebno akcenat stavile na status sagovornika/ca, ulogu koju zauzimaju i međusobno uvažavanje tj. način na koji ispoljavaju (ne)ljubaznost i (ne)poštovanje.

Podsmeh

Prekidanje i govorenje uglas pozicija često u analiziranim emisijama koristi radi podsmevanja sagovornicima/cama, što prikazuju Primeri 1 i 2.

Primer 1 je iz emisije „Insajder debata 2“. Poslanica opozicije (dr Jerkov, doktorica političkih nauka), zamera ministru prosvete (Šarčeviću) što se ne konsultuje sa SANU u izradi strategija obrazovanja (procenjuje taj postupak kao imitaciju onog koji primenjuje predsednik države, Aleksandar Vučić). U njihovoj raspravi slede nizovi govorenja uglas. Ministar prosvete svojim komentarima ne samo da ismeva, nego i ponižava opozicionu poslanicu, i trudi se da je diskredituje time što je poredi sa „studentom biologije koji priča o glisti umesto o slonu“.

Primer 1 (znaci za transkripciju su u Prilogu)

Insajder debata 2 (42'11''- 42'37''), J = Aleksandra Jerkov, Š = Mladen Šarčević, V = voditeljka (Senka Vlatković Odavić)

J: (ka Š) Vi sedite u vladi u kojoj veliki broj ministara ima *ozbiljnih problema* s//s//sa svojim diplomama.]

Š: (ka J) [A zašto sad mislite da//da ovaj sada je to tema razgovora. Bila je sasvim druga priča.

J: (ka Š) Pa ne zato što// zato što to što govorite nije konzistentno.

Š: (ka J) Zato što Vi pokušavate da nategnete priču kao student biologije, je l' tako? Pričamo o ooo g//glisti (.)//

J: (ka Š) Ne razumem.

Š: (ka J) //a slon ima surlu koja podseća na glistu pa ćemo preći na slona. E pa ne možemo tako.

J: (ka Š) Ne, pričamo o obrazovanju. Vi ste malopre pričali o vrednosnom sistemu obrazovanja.

Š: (ka J) Pričamo o obrazovanju. Ne, Vi ste opet uzeli samo deo moje priče i prikazali ga na Vama poznat način.

Primer 2 je iz emisije „Insajder debata 1“ u kojoj je tema pozicija Srbije u pregovorima sa Kosovom. Voditelj postavlja pitanje gostima iz opozicione stranke (mr Čomić) i stranke na vlasti (Đurić): „Šta biste vi uradili u ovom trenutku? “Predstavnik stranke pozicije prekida izlaganje poslanice iz opozicija kuknjavom: „Joj ne! (.) nemojte, molim vas! Nemojte to! Samo to ne!“ i pri tome se hvata rukama za glavu. Na taj način ne poriče samo sadržaj onoga što je poslanica rekla, već je unižava kao političarku (inače predsednicu skupštine Vlade u prethodnom sazivu) i ugrožava njen integritet.

Primer 2

Insajder debata 1(36'47''- 37'47''), G = Gordana Čomić, Đ = Marko Đurić, V = voditeljka Senka Vlatković Odavić

G: (ka V) ê Ono što sam ja <samo da završim> možda legal//legalno <ja ne mislim> da je to legitimno (.) zato što to nije *pitanje* >koje je< trebalo da bude stavljeno u taj okvir, (.) idemo godinu po godinu strategiju//događaj po događaj (.) i (.) od toga kreiramo atmosferu da ljudi prihvate rešenje koje nudimo, (.) a da nema štete po nas. Ja to ne smatram legitimnim, <ali legalno jeste>. ê <Uvek je dobro pitanje> šta bi uradili ê da ste ê da ste na mom mestu ê da ste u mojim cipelama. Isto *ono* (.) što smo radili kad smo *bili* u tim cipelama. Zato što za propagandu//

=====

M: (ka G) Joj ne! (.) nemojte, molim Vas! Nemojte to! Samo to ne!
(hvata se rukama za glavu, podsmeh)

G: (pogled ka M) (..)

G: (ka V) //za propagandu ê (..) <Ne znam zašto se hvata za glavu.> Jeste možda efektno, ali (.)

<kako da kažem,> ako bude// ako bude// ako bude *odluka*

=====

M: (ka G) Nemojte, molim Vas ono što ste radili. K'o Boga vas molim!
(hvata se rukama za glavu, podsmeh)

G: (ka M)

=====

Nemojte ono što ste radili!

Pa šta biste Vi radili da mi nismo radili?!

=====

M: (ka G) Pa znate šta Đilas-Jeremićeva// Đilas-Jeremićeva i Tadićeva
koalicija// Pa dobro. A zašto ste// (.) A zašto ste pre mesec dana //

=====

G: (ka V) ê Dakle ê t// a// Evo ako ćete propagandu, *Marko*, ako ćete
propagandu? Ja ću sedeti u studiju sasvim pristojno. I ê (..)

Preuzimanje reda govorenja i ignorisanje sagovornica

Prekidanje i govorenje uglas predstavnicima vladajuće pozicije (Jovanović) koriste i za preuzimanje reda govorenja predstavnika opozicije (Jeremić, inače u ranijem sazivu ambasador u UN). Voditelj direktno pita Jeremića: „Šta mislite o ujedinjenju Demokratske stranke? (budući da je Jovanović prethodno već izneo svoj stav). Međutim, Jovanović to ignoriše i priča šta hoće.

Primer 3

360 stepeni (41'08''-41'38''), Jo = Čedomir Jovanović, Je = Vuk Jeremić,
V = voditelj Branislav Šovljanski

V: (ka Je) Dobro. Gospodine Jeremiću, šta Vi mislite ooo najavi ujedinjenja
Demokratske stranke?

=====

Jo: (ka V) -Pa to je za mene politika!- (...) I sanitarni otvor i sanitarni
otvor su to lepo napravili. To je onaj koncept iz 2004. godine. (..). Znete?

V: (ka Jo) Dobro. Čekajte gospodine Jovanoviću, čuo sam Vas šta ste rekli.

=====

Jo: (ka V) Na ovoj strani kriminalci: ê ê ê ja, Legija, Surčin sve zato
što su lepo radili meni i Zoranu dok je bio živ.

=====

V: U redu.

Jo: (ka V) Na ovoj strani Harvard (..) Oksford, je l' tako? Prvo sam imao
firmu pa sam onda počeo da se bavim politikom//

V: (ka Jo) Dobro, gospodine Jovanoviću, čuli smo Vas sad.]

V: (ka Je) [Gospodine Jeremiću, šta kažete Vi na najavu ujedinjenja velike demokratske stranke?

Je: (ka V)

Prvo//

Dešava se da predstavnik pozicije prekidanjima i govorenjem uglas pokušava da preuzme reč, ali u tome ne uspeva. Tako Primer 4 prikazuje sledeću situaciju. Poslanica opozicije govori o političkom dijalogu u javnom diskursu Srbije. Tokom njenog izlaganja ubacuje se poslanik vladajuće koalicije, obraća se voditeljki zahtevom da iznese svoje mišljenje. Voditeljka ga najpre ignoriše, a potom odbija njegov zahtev. Tu se dešava tzv. „razmena u razmeni“ (up. Bašaragin, 2017) kada u jednoj razmeni učestvuju tri osobe koje razmenjuju paralelno svoje govorene priloge.

Primer 4

Insajedr debata 1(39'04''-39'23), G = Gordana Ćomić, Đ = Marko Đurić, V = voditeljka Senka Vlatković Odavić

G: (ka V) Ne možete *imitirati* dijalog. Ne možete imati //Ne možete imati ê //

Đ: (ka V) Mogu ja da dobijem priliku nešto da kažem. Molim Vas.

G: (ka V) // <kako da Vam kažem> *žestoke momke* (.) koji vam kontrolišu sve na teritoriji

Kosova (.) i ne možete imati ono što je // ê ono što je poruka (.)

Đ: (ka V) Evo. Mogu ja da dobijem priliku nešto da kažem ili je ovo illi je ovo monolog.]

V: (ka Đ)]>Nije.<

(osmeh)

G: (ka V) da se svi za mir (.), a da ovde čujemo možemo mi i drugačije

Niži razgovorni status

Utvdile smo da opozicionarke koriste prekidanjima da bi se izborile za svoj red govorenja sa predstavnicima vlasti. To je naročito uočljivo u emisiji „Da možda ne“, u kojoj poslanica (prof. dr Sanda Rašković Ivić) čak 21 put pokušava da se uključi u raspravu između predstavnika vlasti i voditeljke. Svaki put je njen pokušaj bez uspeha, ignoriše je i voditeljka i sagovornici, ona ne dobija reč. Čak i kad je voditeljka direktno oslovljava i time daje red govorenja, poslanica opozicije mora dodatno da se potrudi da svoj red govorenja i zadrži.

Možemo zaključiti da je konverzacionim strategijama govorenje uglas u pitanju dvostruko minimalizovanje statusa govornika – i kao žene i kao predstavnice opozicije (up. Savić, 2004, 2006, 2009). Dakle, niži razgovorni status pretpostavlja manje konverzacione moći bez obzira na društveni status koji ima.

Primer 5 predstavlja situaciju gde i voditeljka održava niži razgovorni status poslanice opozicione stranke. Kada je takva osoba (prof. dr Sanda Rašković Ivić) konačno uspela da se izbori za svoj red govorenja i to molbom (Je l' ja mogu da dovršim, molim vas?), predstavnik vladajuće stranke (prof. dr Martinović) već je na početku prekida upadicom (Pa sekunde troši Dragan Đilas) na koju se nadovezuje voditeljka (Kakve sekunde sad, molim vas!). Tačnije, voditeljka zajedno sa poslanikom vladajuće stranke ignorišu ono što je poslanica opozicije želela da saopšti, čime joj dodeljuju niži razgovorni status.

Primer 5

„Da možda ne“ (21'40"-22'15")

S = Sanda Rašković Ivić, A = Aleksandar Martinović, V = voditeljka Olivera Kovačević

S: (ka V) Je l' ja mogu da dovršim, molim Vas?

V: (ka A). Hvala.]

V: (ka S)]Izvolite.

S: (ka V) Dakle, moram da se osvrnem naa ovo što me je Martinović prekinuo.

ê Prvo (..) moram da se//

=====

V: (ka S) <Pa dobro (.) možete Vi da nastavite.>]

S: (ka V) [da da <moram da se osvrnem> pa ću da nastavim dalje. ê Pre svega ne pada mi napamet da ê ovde odgovaram na ê besmislice i da trošim sekunde sve da sam ja i *najgora*, ali ako uzmimo da sam ja i *najgora* (.) na svetuu//

=====

A: (ka S, pije vodu) Pa sekunde troši Dragan Đilas.
On je na to navikao.

S: (ka A) da//da sam ja//

=====

A: (ka S) On se tako i obogatio.

S: (ka V) //najgora na svetu, *Vi*, gospodine Martinoviću (..) Vi niste//

=====

V: (ka A): Kakve sekunde sad, molim vas!

A: (ka V): Znae Vi.

S: (ka A) //(.) niste odgovorili (.)ni na jedno pitanje oko urušavanja institucija.

=====

V: (ka A): Pa nema sekunde, kakve sekunde.

Podrška

Prisutan je i obrnut primer gde govorenje uglas i prekidanje znači podršku. Tako u emisiji „Insajder debata 2“ voditeljka prekida poslanicu opozicije (dr Aleksandru Jerkov) jedanaest puta i svaki put je to prekidanje komentar ili parafraza onoga što je poslanica izgovorila ili pak time traži od nje dodatno pojašnjenje. Time je voditeljka podstiče da govori i pokazuje da je uvažava kao ravnopravnu sagovornicu (što potvrđuje podatak iz literature da kada žena ženu međusobno prekidaju i preklapaju, onda je to podržavanje pozitivno i znači da saraduju (up. Smith-Lovin & Charles Brody, 1989; West, 1979)).

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Analizirale smo nameru političara za korišćenje konverzacione strategije prekidanja i govorenja uglas u političkom *TV duelu* u Srbiji danas (na srpskom jeziku) i ustanovile njihov broj i njihove funkcije.

1. Predstavnici pozicije na vlasti koriste ove strategije u nameri da *ometaju* i *omalovažavaju* sagovornike iz političke opozicije.

2. Takvo razgovorno ponašanje pruža loš primer onima koji/e tek stasavaju u političkom životu, posebno mladima.
3. Takođe stvara negativnu sliku o političkoj kulturi, kulturi dijaloga uopšte, posebno kulturi roda, za koju se zalažu kako novinarska udruženja, važeći zakoni, tako i političari koji analiziranu pojavu koriste.
4. Na delu je raskorak između proklamovanog jezičkog kodeksa i neposredne prakse netrpeljivosti u javnom i političkom diskursu u TV duelima (inače veoma gledanim emisijama).
5. Danas u Srbiji u političkom diskursu „reč znači ono što u tom trenutku odgovara interesima stranke“ (Klajn, 1997), a u ovom trenutku je to ostanak na vlasti.
6. Preporuke za tekuću praksu odnose se na voditeljke i voditelje: za politički TV duel posebno ih obrazovati kako bi nepristrasno vodili/e duel; uvesti pravila za suzbijanje govorenja uglas, kako bi publika mogla jasno da razume različite stavove gostiju u TV duelu (pored dogovorene minutaže pojedinačnih govornika).

Margareta Bašaragin, Svenka Savić

FUNCTIONS OF DISCOURSE STRATEGY “OVERLAP” IN TV DUEL OF THE POLITICIANS IN SERBIA TODAY

Summary

Conversational strategy overlap has been negatively characterized in bon-ton codex of the diplomats and political assembly members, as well as in a spontaneous everyday conversation (Savic, 1993; Basaragin, 2016, 2017), referring to the rule ‘when one speaks, the others listen’. This conversational strategy is well described in discourse analysis in various cultures and in various conversational situations (Hummel, 1992; Tromez-Plotz, 1991; Zumbuhl, 1992), with the exception of the analysis in public TV political duels in Serbia. The purpose of this study is to analyze the urge of the politicians for extensive usage of overlapping in TV duels in Serbia today (in the Serbian language) and to propose measures to change this existing state of affairs. Empirical material consists of the transcripts of four TV duels shows aired at the end of 2018 and the beginning of 2019 (“360 degrees” on channel N1, “Yes, maybe No” on RTS and two shows of the “Insider Debate”). Duels are conducted by male facilitator (1) and a female facilitator (2) with the participation of two, three politicians (female and male) from various political stands – government and opposition – who view the same topic from different angles. The results showed that this form of strategic communication of the politicians has been used on a regular basis as a form of humiliation and

incapability of the interlocutor to express their own views, which is specifically reflected in a different treatment when it comes to a female individual. This doesn't give a good image about the political culture, the culture of work, the culture of dialogues in a public domain in general, which journalist associations, current laws enforce, so that politicians take advantage of the analyzed phenomena, but at the same time they condemn them. Hence there is a huge gap between the established language codex and immediate practice in public political discourse of the politicians in Serbia today.

Key words: political discourse, overlapping, conversational status, gender, TV duel

LITERATURA

- Brown, P. & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bašaragin M. (2016). Interakcija roda i jezika u razgovoru nastavnik-učenik u razredu: prekidanja i preklapanja. *Prilozi proučavanju jezika*, 47, 123–133.
- Bašaragin, M. (2017). *Interakcija roda, jezika i kulture u formiranju identiteta učenica osmog razreda osnovne škole u procesu dvojezične nastave u Vojvodini*, doktorska disertacija, UNS, ACIMSI, CRS.
- „Da možda ne“. Institucije u Srbiji – autoritet moći (31. 1. 2019). Preuzeto 30. 9. 2019. sa https://www.youtube.com/watch?time_continue=22&v=HUMJdldvces
- Grice, P. (1987). Razgovor i logika. U: *Kontekst i značenje* Nenad Mišćević & Matjaž Potrč (ured.) Rijeka: Izdavački centar: 55–67.
- Gruhonjić, D. (2007). Novinarstvo između prava i politike. U: Dragana Ćorić & Duško Ćutilo (ured.). (2007). *Odgovorno novinarstvo između prava i politike*. Novi Sad: Pravni fakultet. 96–97.
- Gruhonjić, D. (2014). Dvadeset godina kasnije: Aleksandar Vučić u Sarajevu – medijsko izveštavanje u Srbiji i Bosni i Hercegovini. U: Valić Nedeljković, Dubravka et al. (ured.). *Uloga medija u normalizaciji odnosa na Zapadnom Balkanu*. Novi Sad: Filozofski fakultet. 213–222.
- Hummel, C. (1992). Entschuldigungen, Vorwürfe, Bitten und direkte Anreden in Fernsehdebatte. In: *Gewalt durch die Sprache. Die Verfechtung von Frauen in Gesprächen*. Hrsg. Senta. Trömel-Plötz. Frankfurt a. M.: Fischer Taschenbücher Verlag. 258–287.

- „Insajder debata“ (19. 12. 2018). Preuzeto 30. 9. 2019 sa <https://www.youtube.com/watch?v=y0XAJAjS2Ko>
- „Insajder debata“ (12. 6. 2018). Preuzeto 30. 9. 2019. sa <http://rs.n1info.com/Video/Info/a395869/Insajder-debata-Mladen-Sarcevic-i-Aleksandra-Jerkov.html>
- Ivanovic, A., Randelović, D. & Totić, M. (2019). *Govor mržnje u elektronskim medijima i na društvenim mrežama*. Podgorica: Monitor.
- Klajn, I. (9. okt. 1997). Pekmez i džem. NIN, str. 41.
- Nikolić, P. M. (2018). *Govor mržnje u internet komunikaciji u Srbiji*, doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka.
- Prčić, T. (2010). Mali englesko-srpski rečnik pragmatičkih termina. U: Vera Vasić (ured.) *Zbornik u čast Svenki Savić*. Novi Sad: Filozofski fakultet. 399–415.
- Savić, S. (1993). *Analiza diskursa*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Savić, S. (2004). *Žena sakrivena jezikom medija: kodeks neseksističke upotrebe jezika*. Novi Sad: Futura publikacije.
- Savić, S. (2006). Rodna perspektiva jezika: predlog za standardizaciju. U: Nada Drobnjak (ured.) (2006). *On je rekla: upotreba rodno senzitivnog jezika*. Podgorica: Kancelarija za ravnopravnost polova Vlade Republike Crne Gore. 72–88.
- Savić, S. et al. (2009). *Rod i jezik*. Novi Sad: Ženske studije i istraživanja i Futura publikacije.
- Serl, Dž. (1992). *Govorni činovi*. Beograd: Nolit.
- Smith-Lovin, L. & Brody, C. (1989). Interruptions in Group Discussions: The Effect of Gender and Group Composition. *American Sociological Review*, 54, 424–435.
- Trömel-Plötz, S. (1991). *Frauensprache: Sprache der Veränderung*. Frankfurt a. M.: Fischer Taschenbuch Verlag.
- West, C. (1979). Against Our Will: Male Interruptions of Females in Cross-Sex Conversation. *Language, Sex, and Gender: Does La Difference Make a Difference?: Result of a workshop*: New York Academy of Sciences, 327, 81–96.
- West, C. & Zimmermann, D. H. (1985). Gender, Language and discourse. In: T. A. van Dijk (ed.) (1985). *Handbook of Discourse Analysis*. London: Academic Press. 103–124.

- YUCOM Komitet pravnik za ljudska prava (2008). „Govor mržnje u Srbiji. Napadi na Sonju Biserko kao klasičan primer govora mržnje prema braniteljima ljudskih prava! *Newsletter No.1*. Preuzeto 19. 9. 2019 sa <https://www.helsinki.org.rs/serbian/doc/Govor%20mrznje%20Newsletter%20No1%20Sonja%20Biserko.pdf>
- Zimmerman, D. H. & West, C. (1975). Sex Roles, Interruptions, and Silences in Conversation. In: Barrie Thorned & Nancy Henley (eds.) (1975). *Language and Sex: Difference and Dominance*. Rowley, MA: Newbury House.105–129.
- Zumbühl, U. (1992). Die männliche Geschwätzigkeit am Beispiel von zwei TV-Diskussionsendungen. In: *Gewalt durch die Sprache. Die Verfechtung von Frauen in Gesprächen*, Hrsg. Senta Trömel-Plötz. Frankfurt a. M.: Fischer Taschenbücher Verlag. 233–245.
- „360 stepeni“ (7. 3. 2019). Preuzeto 30. 9. 2019 sa <https://www.youtube.com/watch?v=uRgRpst47IU>

PRILOG

Znaci za transkripciju „Novosadskog korpusa razgovornog jezika“ (Savić, 1993)

, . ? !	uobičajeni pravopisni znaci
(..)	kratka pauza
(...)	duža pauza
(.n)	vrlo duga pauza
tekst između ova dva znaka	posebno naglašeno
-tekst između ova dva znaka-	glasno izgovoreno
=tekst između ova dva znaka=	tiho izgovoreno
<tekst između ova dva znaka>	brzo izgovoreno
>tekst između ova dva znaka<	sporo izgovoreno
∫	razmena bez pause
∨	razdvajanje reči na slogove
***	ne čuje se ili se ne razume deo iskaza
ê	neartikulisani glas
//	nije završen započeti iskaz, (samo)ispravljanje
(tekst u zagradi)	informacije koje se tiču šireg konteksta
(ka)	usmerenost razgovora